

ДОКТРИНА У СУДОВІЙ ПРАКТИЦІ

Практика ЄСПЛ

ПРИ ТЛУМАЧЕННІ ПРАВА СУД МОЖЕ ВИКОРИСТАТИ АКТИ ЗАКОНОДАВСТВА, ВІДПОВІДНУ СУДОВУ ПРАКТИКУ ТА ДОКТРИНАЛЬНІ ПРАЦІ*

Фактичні обставини

<...>

5. 25 квітня 1993 року син заявника, громадянин Росії, який перебував на військовій службі в Збройних силах Російської армії, загинув при виконанні службових обов'язків. “Військовострахова компанія” Російської Федерації виплатила дружині загиблого та його дитині, які проживали в Росії, страхову суму, яка їм належала відповідно до російського законодавства.

6. У 2001 році заявник звернувся до Запорізького обласного військового комісаріату та до державної страхової компанії “Оранта” (далі – компанія “Оранта”) з вимогою виплатити йому страхову суму, яка, за його твердженням, належала йому відповідно до положень Угоди про порядок пенсійного забезпечення військовослужбовців та членів їх сімей і державне страхування військовослужбовців держав – учасниць Співдружності Незалежних Держав від 15 травня 1992 року (далі – Угода СНД від 15 березня 1992 року, див. відповідне національне законодавство), яка набрала чинності для України 15 травня 1992 року. Листами від 9 липня та 1 серпня 2001 року відповідно компанія “Оранта” та військовий комісаріат відмовили заявнику у задоволенні його вимоги, оскільки його син був військовослужбовцем Збройних сил Російської Федерації, тому заявник не мав права на виплату страхової суми відповідно до українського законодавства.

7. У 2002 році заявник звертався до “Військово-страхової компанії” Російської Федерації з вимогою виплатити страхову суму. Листом від 27 вересня 2002 року ця компанія відхилила вимогу заявника та повідомила, що сума, яку він має отримати у зв'язку зі смертю сина, мала бути виплачена компанією “Оранта” згідно з Угодою СНД від 15 травня 1992 року.

8. У грудні 2001 року заявник звернувся до Комунарського районного суду міста Запоріжжя з позовом до компанії “Оранта”, в якому вимагав повернути йому страхову суму, яка, за його твердженням, мала бути ви-

* Витяг із рішення Європейського Суду з прав людини від 6 грудня 2007 р. (заява № 15123/03) <<http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-172265>> (дата звернення: 15.02.2021).

плачена йому у зв'язку зі смертю сина. Він також вимагав компенсацію моральної шкоди. Заявник обґрунтував свої вимоги тим, що він мав право на отримання страхової суми у зв'язку зі смертю сина, оскільки він, заявник, проживав на території України, яка взяла на себе зобов'язання за Угодою СНД від 15 травня 1992 року здійснювати такі виплати у разі загибелі військовослужбовця Збройних сил однієї з держав – членів СНД при виконанні службових обов'язків.

9. 10 квітня 2002 року суд відмовив у задоволенні позовних вимог заявника. Це рішення було залишено без змін апеляційним судом Запорізької області 18 липня 2002 року та Верховним Судом України 8 січня 2003 року.

10. Національні суди встановили, що відповідно до українського законодавства заявник не мав права на страхову виплату, яка виплачується в аналогічних випадках родичам військовослужбовців України. Суди зазначили, що відповідно до Угоди СНД від 16 травня 1992 року, положення якої розтлумачені рішенням Економічного Суду Союзу Незалежних Держав (далі – Економічний Суд СНД) від 20 березня 1997 року, таку виплату повинна була здійснити Російська Федерація, у Збройних силах якої проходив службу син заявника.

11. У 2002 році заявник звернувся до Жовтневого районного суду Запорізької області з позовною заявою до Запорізького обласного військового комісаріату про стягнення грошової компенсації, на яку, за його твердженням, він має право у зв'язку зі смертю його сина та відповідно до Закону України “Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей” від 20 грудня 1991 року (далі – Закон України від 1991 року), який має тлумачитись відповідно до Угоди СНД від 15 травня 1992 року. Заявник наводив таке ж обґрунтування своїх вимог, що й у позові до компанії “Оранта”.

12. 17 жовтня 2002 року суд відмовив заявнику у задоволенні позовних вимог, встановивши, що він не має права на одержання грошової компенсації відповідно до українського законодавства, оскільки його син був громадянином Росії та служив у Збройних силах Росії.

13. 6 листопада 2002 року заявник подав апеляційну скаргу в цей же суд.
<...>

16. 28 листопада 2002 року Жовтневий районний суд визнав апеляційну скаргу заявника неподаною.

<...>

22. 27 січня 2003 року Жовтневий районний суд визнав неподаною апеляційну скаргу заявника на ухвалу від 28 листопада 2003 року на підставі того, що заявник не усунув недоліки скарги, на які було вказано в ухвалі від 6 грудня 2002 року.

23. Заявник не оскаржив ухвалу від 27 січня 2003 року.

<...>

Щодо права

38. Заявник скаржився на результат і несправедливий характер провадження, яке стосувалось його позову щодо страхової виплати. Він зазначив, що національні суди не взяли до уваги його доводи, що вони неправильно застосували відповідне законодавство, а також що вони не були безсторонніми при вирішенні спору. Заявник стверджував, що суди, приймаючи рішення, не повинні були керуватись практикою Економічного суду СНГ, повноваження якого не були визнані Україною. Він також зазначив, що тлумачення, яке було здійснено Економічним судом СНД приблизно через п'ять років після набрання чинності Угодою СНД від 15 травня 1992 року та через чотири роки після смерті його сина (25 квітня 1993 року), не може застосовуватись у його справі.

Також заявник скаржився на те, що він був незаконно позбавлений права на доступ до суду в зв'язку з неприйняттям його апеляційної скарги на рішення Жовтневого районного суду міста Запоріжжя від 17 жовтня 2002 року у провадженні про виплату грошової компенсації.

<...>

43. Суд [Європейський суд з прав людини] нагадує, що розгляд питань стосовно помилок щодо фактів та права, які начебто були допущені національним судом, не є функцією Суду доти, доки такі помилки не порушують прав та свобод, що захищаються Конвенцією [Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод] (див. рішення у справі "Гарсія Руїз проти Іспанії" (*Garcia Ruiz v. Spain*), [GC], № 30544/96, п. 28, ECHR 1999-I).

44. Суд звертає увагу на те, що заявник міг наводити всі свої аргументи, що були надані достатні підстави для відхилення позову заявника, а також на те, що в матеріалах справи немає нічого, що вказувало б на свавілля або небезсторонність національних судів при розгляді позову заявника.

45. Щодо факту використання судами практики Економічного суду СНД про тлумачення Угоди від 15 травня 1992 року Суд зазначає, що вирішення проблеми тлумачення національного законодавства, частиною якого є міжнародні договори, які ратифіковані державою, є функцією національних органів, а саме апеляційного суду і суду першої інстанції. *Так само національні суди мають вибирати способи такого тлумачення, які зазвичай можуть включати акти законодавства, відповідну практику, наукові дослідження тощо.* Відповідно, Суд не знаходить жодного питання за пунктом 1 статті 6 Конвенції щодо того, як суди розтлумачили закон, який застосовувався у справі заявника.

46. Таким чином, ця частина заяви є явно необґрунтованою в сенсі пункту 3 статті 35 Конвенції та повинна бути відхиленою відповідно до частини 4 статті 35 Конвенції.